

Sygn. akt **III AUa 191/20**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Marta Sawińska

Protokolant: Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2021 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **D. Z.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o odstąpienie od żądania zwrotu pobranego świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 4 grudnia 2019 r. sygn. akt VII U 2293/19

oddala apelację.

Marta sawińska

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18.06.2019 r. o nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P., na podstawie przepisu art. 84 ust. 8 w związku z art. 123 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, po rozpoznaniu wniosku z dnia 18.01.2019r. odmówił D. Z. odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu chorobowego określonych decyzją z dnia 22.09.2015 r., znak (...) w łącznej kwocie 17171,83 zł, w tym: należność główna w kwocie 12432,24 zł, odsetek w kwocie 4580,69 zł oraz koszty upomnienia w kwocie 11,60 zł.

W uzasadnieniu decyzji, organ rentowy wskazał, że może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji, natomiast w okolicznościach niniejszej sprawy organ rentowy nie znalazł podstaw do zastosowania wobec D. Z. art. 84 ust. 8 ww. ustawy w zakresie możliwości odstąpienia od zwrotu całości należności, i to w szczególności ze względu na sytuację zdrowotną, rodzinno-majątkową odwołującej, a nawet ze względów społecznych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła D. Z., podnosząc zarzut niewłaściwych ustaleń faktycznych dokonanych przez organ rentowy w zakresie sytuacji majątkowej jej rodziny.

Wyrokiem z 04.12.2019 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych sygn. VII U 2293/19 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że odstąpił od żądania od odwołującej zwrotu należności z tytułu

nienależnie pobranych świadczeń określonych decyzją z dnia 22.09.2015 r., znak (...) i kosztów upomnień w kwocie 11,60 zł.

Pismem z dnia 09.12.2019 r. pełnomocnik organu rentowego złożył wniosek o uzasadnienie wyroku z 04.12.2019 r.

Odpis wyroku z uzasadnieniem pełnomocnikowi organu rentowego doręczono w dniu 15.01.2019r.

Pismem z dnia 22.01.2019 r. pełnomocnik organu rentowego wniósł o uzupełnienie wyroku z dnia 04.12.2019 r. poprzez dodanie rozstrzygnięcia co do kwoty 10000 zł (należności głównej, co do której Sąd Okręgowy nie wydał rozstrzygnięcia).

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

D. Z. ur. (...), z wykształceniem średnim – kucharza, aktualnie zatrudniona jest przez P. J. w(...) w K. na umowie o pracę na pół etatu, na czas określony od 02.01.2019 r. do 31.12.2019 r., na stanowisku pomoc kuchenna, obsługa, za wynagrodzeniem 1125,00 zł brutto miesięcznie. Wcześniej odwołująca pozostawała zatrudniona w ww. firmie na cały etat. Odwołująca pracuje w godzinach od 9.00 do 14.00 albo od 10.00 do 15.00. Zdarza się, że odwołująca pracuje 4-5 godzin więcej w miesiącu i wówczas otrzymuje wyższe wynagrodzenie.

Mąż odwołującej H. Z., ur. (...), bez zawodu, pozostawał zatrudniony do 14.08.2019 r. w Firmie (...) K. na stanowisku elektromontera, na umowie o pracę na pół etatu, przy czym umowa o pracę była zawarta na czas określony od 22.03.2019 r. do 31.12.2019 r., za wynagrodzeniem tzw. minimalnym, jednakże z uwagi na pokłócenie się z właścicielem ww. firmy mąż odwołującej aktualnie pracuje u innego pracodawcy w tzw. „wykończeniówce” kontenerów mieszkalnych w K. i to bez umowy.

Odwołująca posiada dwójkę dzieci (...) syna A. z obecnego związku małżeńskiego z H. Z. (zawartego w (...) r.) oraz (...) córkę M. (z innego związku), która aktualnie przebywa w rodzinie zastępczej – siostry jej byłego partnera. W 2015 r. dzieci odwołującej – A. i M. zostały jej odebrane z powodu nadużywania przez nią spożywania alkoholu. Odwołująca choruje na ZZA i deklaruje, że 27.04.2020 r. miną 3 lata odkąd nie pije alkoholu. Rodzina odwołującej pozostaje pod opieką tzw. asystenta rodziny. Według oświadczenia odwołującej jej mąż nie nadużywa alkoholu, zaś zarówno teściowie, jak i bracia (zamieszkujący w domu po rodzicach w D.) pozostają alkoholikami. Rodzice odwołującej nie żyją.

Odwołująca posiada możliwość zatrudnienia u swego pracodawcy na pełen etat, jednakże wówczas musiałaby pracować od 9.00 do 22.00, zaś następny dzień byłby wolny. Z uwagi na brak możliwości łączenia obowiązków zawodowych w takim systemie pracy wraz z opieką nad synem (tj. w pełnym wymiarze czasu pracy) odwołująca z początkiem 2019 r. zrezygnowała z pracy na cały etat. Odwołująca w ciągu tygodniu odwiedza córkę M. w M. (przebywającą tam w rodzinie zastępczej).

Odwołująca aktualnie oczekuje na wydanie wyroku sądowego rozstrzygającego, czy opieka nad córką M. zostanie jej przywrócona, czy też córka zostanie umieszczona w (...), przy czym zdaniem opiniodawców dziecko powinno trafić do (...), zaś w ocenie kuratora i opiekuna (...) dziecko powinno trafić z powrotem do rodziny odwołującej.

Odwołująca wraz z rodziną zamieszkuje w 53 - metrowym mieszkaniu wynajmowanym od szefowej – tj. pracodawcy, przy czym czynsz wynosi 1000 zł miesięcznie (minus dodatek mieszkaniowy w wysokości od października 2019 r. w wysokości 270 zł). Zdarza się, że odwołująca płaci za czynsz za mieszkanie w ratach. Pozostałe koszty utrzymania rodziny odwołującej to: opłata za gaz co 2 miesiące ok. 130 -150 zł (w okresie grzewczym opłata jest miesięczna), opłata za wodę ok. 200 zł miesięcznie, opłata za telefon odwołującej ok. 60 zł miesięcznie, koszty utrzymania karty na telefon męża odwołującej. Odwołująca i jej rodzina nie korzysta z pomocy (...), za wyjątkiem paczki w okresie świątecznym. Wobec odwołującej prowadzone jest postępowanie egzekucyjne przez Naczelnika Urzędu Skarbowego (z tytułu zaległej zapłaty podatku za mieszkanie po rodzicach w D.), zaś wobec męża odwołującej prowadzone

jest postępowanie komornicze z tytułu zadłużenia alimentacyjnego (mąż odwołującej zobowiązany jest do płacenia alimentów na rzecz swego syna z innego związku w wysokości 350 zł miesięcznie).

Odwołująca jest współwłaścicielem w 1/3 mieszkania po rodzicach w D. (w pozostałych częściach współwłaścicielami są jej dwaj bracia). Nie posiada innych nieruchomości i cennych ruchomości (samochód sprzedała D. B. za kwotę ok. 600 zł 3 lata temu), ani też oszczędności. Od lipca 2019 r. odwołująca otrzymuje na syna A. świadczenie 500+. W spłacie zadłużenia z tytułu grzywny za prowadzenie przez odwołującą pojazdu pod wpływem alkoholu pomogli jej bracia. Odwołująca nie spłaca żadnych rat kredytowych, ani pożyczkowych. Mąż odwołującej jest zobowiązany do spłaty grzywny w wysokości 5000 zł według harmonogramu z dnia 23.04.2019 r. w sprawie o sygn. akt II K 131/17 Sądu Rejonowego w Śremie (określającego 12 rat, z czego pierwsza rata została określona w wysokości 424 zł, zaś pozostałe 11 rat w wysokości 416 zł), jednakże aktualnie spłaty te nie są uiszczane.

Prawomocną decyzją z dnia 22.09.2015 r. o znaku (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych zobowiązał D. Z. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z funduszu rentowego w łącznej wysokości 17171,83 zł (za okres od 03/2014 do 08/2014), na którą składają się: należność główna w wysokość 12432,24 zł, odsetki na dzień wydania decyzji w wysokości 1652,13 zł, odsetki od następnego dnia po dniu wydania decyzji do dnia złożenia wniosku 2928,56 zł, koszty upomnienia w wysokości 11,60 zł oraz koszty egzekucyjne w wysokość 147,30 zł.

D. Z. nie wniosła odwołania od ww. decyzji. W piśmie złożonym w dniu 18.01.2019 r. odwołująca wniosła o umorzenie długu argumentując, że po śmierci rodziców załamała się psychicznie i znalazła się w trudnej sytuacji rodzinnej z dwójką małych dzieci oraz, że nie zdawała sobie sprawy z konieczności zawiadomienia ZUS o zaprzestaniu nauki i obecnie nie ma środków finansowych pozwalających na spłatę zadłużenia z tytułu nienależnie pobranej renty rodzinnej.

Po uzupełnieniu ww. wniosku w zakresie umorzenia kwoty do spłaty, w dniu 23.04.2019 r. do organu rentowego wpłynęło oświadczenie D. Z. o stanie rodzinnym i majątkowym oraz sytuacji materialnej.

W odpowiedzi na wniosek, organ rentowy w dniu 18.06.2019 r. wydał decyzję, stanowiącą przedmiot zaskarżenia w niniejszym postępowaniu.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd I instancji uznał odwołanie za uzasadnione w części.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w niniejszej sprawie przedmiotem sporu jest to, czy zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

W dalszej części uzasadnienia Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Sąd Okręgowy podkreślił przy tym, że wyjątek od tej reguły przewiduje art. 84 ust. 8 cytowanej ustawy, zgodnie z którym zakład może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli:

- 1) zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub
- 2) kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Sąd Okręgowy oceniając sytuację rodzinną i materialną powódki uznał, że w niniejszej sprawie zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności dające podstawę do odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych w zakresie należności głównej w kwocie 2.432,24 zł, odsetek w kwocie 4.580,69 zł i kosztów upomnień w kwocie 11,60 zł.

Zdaniem Sądu I instancji, za możliwością spłaty przemawia młody wiek odwołującej oraz dobry stan zdrowia, jednakże wynik przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego daje podstawy do uznania, iż odwołująca znajduje się obecnie w trudnej sytuacji finansowej. Sąd Okręgowy nadmienił, że jakkolwiek odwołująca i jej mąż, z pewnością pozostają w wieku pozwalającym na pracę w większym wymiarze, a tym samym za wyższym wynagrodzeniem, to jednak skoro z drugiej strony uwzględni się okoliczności: ograniczeń rynkowych w zatrudnieniu z uwagi na predyspozycje związane z wykształceniem odwołującej i jej męża (zwłaszcza w małym mieście jakim jest K.); ich zadłużenie wobec różnych organów i Sądu Rejonowego w Śremie (jak ustalono w stanie faktycznym); obowiązki odwołującej w zakresie wychowania syna i jej starania o przywrócenie opieki nad córką M. (związane choćby z jej odwiedzaniem w tygodniu w rodzinie zastępczej w innej miejscowości – D. i trudny dojazd do tej miejscowości) przy jednoczesnym dochowaniu abstynencji alkoholowej przez odwołującą; brak wsparcia odwołującej w wychowaniu syna w rodzinie (zarówno teściowie, jak i bracia odwołującej nadużywają alkoholu, zaś rodzice odwołującej nie żyją); trudną sytuację finansową rodziny (aktualnie jedynie odwołująca jest zatrudniona na umowie o pracę), a przede wszystkim niewątpliwe występowanie dysfunkcji w rodzinie odwołującej skoro opiekę nad jej rodziną sprawuje tzw. asystent rodziny, to w konsekwencji uprawnionym pozostaje wnioskowanie, że wobec D. Z. zaszyły szczególne okoliczności, przewidziane przez ustawodawcę w przepisie art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy systemowej, które uzasadniają, w tym konkretnym przypadku odstępianie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych w części (tj. w zakresie należności głównej w kwocie 2.432,24 zł, odsetek w kwocie 4.580,69 zł i kosztów upomnień w kwocie 11,60 zł).

Reasumując, Sąd I instancji uznał, że odwołująca wykazała zachodzenie po jej stronie określonych w art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, szczególnie uzasadnionych okoliczności, stanowiących przesłankę do odstąpienia przez organ rentowy od żądania zwrotu części nienależnie pobranego świadczenia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie zasługiwało na częściowe uwzględnienie i dlatego na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję, zobowiązując organ rentowy do odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w części (szczegółowo wymienionego w wyroku z 04.12.2019r.).

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi organ rentowy zarzucił naruszenie:

- 1) art. 84 ust. 8 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez nie wykazanie podstaw uznania za uzasadnione odstępiania od żądania zwrotu w zakresie określonym w zaskarżonym wyroku,
- 2) art. 327¹ k.p.c. poprzez nie zawarcie w uzasadnieniu wyroku przyczyn przyjęcia za zasadne odstępiania od żądania zwrotu w zakresie wskazanym w zaskarżonym wyroku,
- 3) art. 316 i 321 k.p.c. poprzez nieobjęcie orzeczeniem zawartym w wyroku całej kwoty wskazanej w zaskarżonej decyzji.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania w całości, ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku w taki sposób, aby zostało w nim zawarte rozstrzygnięcie co do całej kwoty wskazanej w zaskarżonej decyzji, w tym co do kwoty 10000 zł, co do której Sąd I instancji oddalił odwołanie.

Odwołująca D. Z. nie złożyła odpowiedzi na apelację organu rentowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy zachodzą w niniejszej sprawie szczególne okoliczności uzasadniające odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia przez odwołującą D. Z. za sporny okres – wskazany w decyzji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew zarzutom apelującego, Sąd Okręgowy przeprowadził wystarczające postępowanie dowodowe, w oparciu o które poczynił trafne ustalenia faktyczne oraz wywiódł wnioski w pełni uprawnione wynikiem tego postępowania, nie wykraczając poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów, wynikające z przepisu art. 233 k.p.c. Dokonana subsumcja ustaleń faktycznych do mających zastosowanie przepisów prawa materialnego, nie budzi zastrzeżeń, a tut. Sąd owe ustalenia i zważenia podziela w całości i na podstawie art. 382 k.p.c. przyjmuje je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich powtarzanie w uzasadnieniu wyroku sądu odwoławczego.

W pierwszej kolejności przypomnieć należy, że zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Z kolei wyjątek od tej reguły przewiduje art. 84 ust. 8 cytowanej ustawy, zgodnie z którym zakład może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji. „Szczególnie uzasadnione okoliczności”, o których mowa w art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy systemowej, muszą dotyczyć możliwości wykonania obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (wyrok SN z dnia 02.02.2012 r. w sprawie III UK 47/(...), publik. LEX nr 1212060).

Mając na względzie, że art. 84 ust. 8 ustawy systemowej posługuje się pojęciem okoliczności „szczególnie uzasadnionych” należy uznać, że przypadki jego zastosowania winny mieć charakter wyjątkowy, a sam przepis art. 84 ust. 8 nie powinien być interpretowany rozszerzająco.

W ramach katalogu przykładowych okoliczności uzasadniających stosowanie ulg wskazuje się: brak majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń; ustalenie, że w przypadku zwrotu świadczeń osoba zobowiązana lub osoby pozostające na jej utrzymaniu zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania; ciężką chorobę powodującą niezdolność do pracy lub niepełnosprawność osoby zobowiązanej, członka jej rodziny lub innej osoby pozostającej na jej utrzymaniu; wiek osoby zobowiązanej; zdarzenia losowe (kradzież, wypadek, pożar, powódź, inne klęski żywiołowe) powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby zobowiązanej (por. wyroki: S.A. w Rzeszowie z dnia 26.03.2013 r. w sprawie III AUa 3/13, publik. LEX nr 1306038 i S.A. w Katowicach z dnia 09.10.2012 r. w sprawie III AUa 217/12, publik. LEX nr 1236500).

W świetle okoliczności niniejszej sprawy, kwestię występowania „szczególnie uzasadnionych okoliczności” analizować należy niewątpliwie przez pryzmat możliwości zapewnienia środków utrzymania koniecznego dla odwołującej D. Z. i jej rodziny w przypadku konieczności spłaty tak znacznej kwoty oraz majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń. Niesporne bowiem jest, że wnioskodawczyni, co do zasady, jest zdolna do wykonywania pracy zarobkowej i jest osobą zdrową oraz to że jest zatrudniona i pracuje na 1/2 etatu.

Prawidłowo jednak Sąd Okręgowy podkreślił, że jakkolwiek kwestia pobrania przez D. Z. świadczeń nienależnych z tytułu renty rodzinnej nie budziła wątpliwości, to jednak konsekwentne dążenia odwołującej do reaktywowania całej rodziny, albowiem aktualnie odwołującą zabiega o przyznanie jej opieki nad córką M., która przebywa w rodzinie zastępczej - powinny zasługiwać na pełne uznanie społeczne, a w związku z tym na wsparcie nie tylko moralne, ale również w wymiarze finansowym. Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje stanowisko Sądu Okręgowego, że jakkolwiek odwołująca i jej mąż, z pewnością pozostają w wieku pozwalającym na pracę w większym wymiarze (obecnie odwołująca pracuje na 1/2 etatu za wynagrodzeniem 1125 zł brutto miesięcznie, a mąż odwołującej jest bez zawodu i aktualnie pracuje w tzw. „(...)w K. i to bez umowy), a tym samym za wyższym wynagrodzeniem, to jednak skoro z drugiej strony uwzględni się okoliczności: ograniczeń rynkowych w zatrudnieniu z uwagi na predyspozycje związane z wykształceniem odwołującej i jej męża (zwłaszcza w małym mieście jakim jest K.); ich zadłużenie wobec różnych organów i Sądu Rejonowego w Śremie (wobec odwołującej - z tytułu zaległej zapłaty podatku za mieszkanie po rodzicach w D., mąż odwołującej zobowiązany jest do płacenia alimentów na rzecz swego syna z innego związku w

wysokości 350 zł miesięcznie); obowiązki odwołującej w zakresie wychowania syna i jej starania o przywrócenie opieki nad córką M. (związane choćby z jej odwiedzaniem w tygodniu w rodzinie zastępczej w innej miejscowości i trudny dojazd do tej miejscowości) przy jednoczesnym dochowaniu abstynencji alkoholowej przez odwołującą; brak wsparcia odwołującej w wychowaniu syna w rodzinie (zarówno teściowie, jak i bracia odwołującej nadużywają alkoholu, zaś rodzice odwołującej nie żyją); trudną sytuację finansową rodziny (aktualnie jedynie odwołująca jest zatrudniona na umowie o pracę), a przede wszystkim niewątpliwe występowanie dysfunkcji w rodzinie odwołującej skoro opiekę nad jej rodziną sprawuje tzw. asystent rodziny (odwołująca choruje na ZZA i deklaruje, że 27.04.2020 r. minę 3 lata odkąd nie pije alkoholu, według oświadczenia odwołującej jej mąż nie nadużywa alkoholu), to w konsekwencji uprawnionym pozostaje wnioskowanie, że wobec D. Z. zaszły szczególne okoliczności, przewidziane przez ustawodawcę w przepisie art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy systemowej, które uzasadniają, w tym konkretnym przypadku odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych w zakresie należności głównej w kwocie 2.432,24 zł, odsetek w kwocie 4.580,69 zł i kosztów upomnień w kwocie 11,60 zł.

Podkreślić przy tym należy, iż na dochód tej rodziny (z wyłączeniem świadczenia 500+ uzyskiwanego na rzecz 7-letniego syna odwołującej, które jest świadczeniem wyłącznie na potrzeby dzieci i nie może być traktowane jako dochód rodziny) składa się obecnie jedynie dochód uzyskiwany przez odwołującą D. Z. z tytułu zatrudnienia, które wynosi 1125 zł brutto miesięcznie, albowiem mąż odwołującej z uwagi na brak zawodu oraz aktualną sytuację na rynku pracy pracuje dorywczo przy tzw. „wykończeniówkach” i to bez umowy.

Odwołująca wraz z rodziną zamieszkuje w 53 - metrowym mieszkaniu wynajmowanym od szefowej – tj. pracodawcy, przy czym czynsz wynosi 1000 zł miesięcznie (minus dodatek mieszkaniowy w wysokości od października 2019 r. w wysokości 270 zł), czasem też zdarza się, że odwołująca płaci za czynsz za mieszkanie w ratach. Pozostałe koszty utrzymania rodziny odwołującej to: opłata za gaz co 2 miesiące ok. 130 -150 zł (w okresie grzewczym opłata jest miesięczna), opłata za wodę ok. 200 zł miesięcznie, opłata za telefon odwołującej ok. 60 zł miesięcznie, koszty utrzymania karty na telefon męża odwołującej. Odwołująca i jej rodzina nie korzysta z pomocy (...), za wyjątkiem paczki w okresie świątecznym.

Słusznie zatem Sąd Okręgowy przyjął, że obciążenie odwołującej, w takich okolicznościach, jeszcze stale rosnącym długiem - w całości – w momencie kiedy odwołująca podejmuje kroki aby unormować swoje życie (w tym rodzinne) po problemach z uzależnieniem od alkoholu i wyjść na tzw. „prostą” - byłoby nadmierne i z góry spisane na niepowodzenie. Odwołująca posiada możliwość zatrudnienia u swego pracodawcy na pełen etat, jednakże wówczas musiałaby pracować od 9.00 do 22.00, zaś następny dzień byłby wolny.

Z uwagi na wiek dzieci (syn (...) lat, córka (...) lat) w najbliższej przyszłości odwołująca nie będzie bowiem w stanie podjąć pracy na cały etat, a nawet po podjęciu takiej pracy zarobkowej w aktualnej sytuacji rynkowej, spłata tak wysokiego zadłużenia, wraz z odsetkami, pozbawiłaby tą rodzinę, a w szczególności małoletnie dzieci, perspektyw na poprawę ich warunków życiowych, materialnych które już teraz są bardzo trudne (mieszkanie jest wynajmowane, dochody rodziny są bardzo niskie). Obciążenie zatem odwołującej już częścią należności głównej, tj. kwotą 10000 zł należności głównej będzie wymagało od tej rodziny bardzo dużego wysiłku, by ją spłacić.

Brak majątku odwołującej, jak również trudna sytuacja rodzinna jest, w ocenie również tut. Sądu, wystarczającą okolicznością do uznania za zasadne odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych w zakresie należności głównej w kwocie 2.432,24 zł, odsetek w kwocie 4.580,69 zł i kosztów upomnień w kwocie 11,60 zł.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela bowiem stanowisko, zgodnie z którym dokonując oceny występowania okoliczności, które uznaje się za szczególnie uzasadnione w rozumieniu art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy systemowej, należy kierować się stanem majątkowym i rodzinnym dłużnika, jak też realną możliwością zwrotu, w tym możliwością podjęcia pracy pozwalającej na zwrot świadczeń (wyrok S.A. w Łodzi z dnia 17.09.2013 r. w sprawie III AUa 1646/12, publik. LEX nr 1372289).

Podkreślenia w tym miejscu wymaga zaś, że przepis art. 84 ust. 8 ustawy systemowej spełnia funkcję ochronną - jego celem jest w szczególności zabezpieczenie zobowiązanych do spłaty należności przypadających na rzecz organu

rentowego przed pozbawieniem ich wskutek powyższego możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Organ rentowy, wydając zaskarżoną decyzję, winien - kierując się zasadą uwzględniania słusznego interesu obywateli - baczyć również na wskazany powyżej cel regulacji (por. wyrok S.A. w Gdańsku z dnia 08.01.2008 r. w sprawie III AUa 1826/06, publik. LEX nr 466386).

Sąd Apelacyjny zarówno jak i Sąd Okręgowy nie widział podstaw na całkowite skorzystanie wobec odwołującej z dobrodziejstwa ww. przepisu art. 84 ust. 8 pkt 1 cyt. ustawy ze względu na stosunkowo młody wiek odwołującej i jej męża oraz brak obciążeń zdrowotnych w rodzinie odwołującej (poza ZZA odwołującej). Jednocześnie zaznaczyć należy, że pełne odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych przeczyłoby idei regulacji przywołanego przepisu, który co do zasady powinien być stosowany zupełnie wyjątkowo, a przede wszystkim niejako „sankcjonowałoby” wcześniejsze niewłaściwe zachowanie odwołującej sprowadzające się do pobrania nienależnych świadczeń rentowych.

Zgodzić się należy z organem rentowym, że w wyroku z Sąd I instancji użył niefortunnego sformułowania (wadliwie skonstruował sentencję) – w ten sposób, że zmieniał zaskarżoną decyzję i odstąpił od żądania od odwołującej zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń określonych decyzją z dnia 22.09.2015 r., znak (...) w zakresie należności głównej w kwocie 2.432,24 zł, odsetek w kwocie 4.580,69 zł. i kosztów upomnień w kwocie 11,60 zł kiedy do prawidłowe sformułowanie sentencji wyroku zgodnie z art. 477⁽¹⁴⁾k.p.c. powinno brzmieć następująco:

- zmienia zaskarżoną decyzję i odstępuje od żądania od odwołującej zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń określonych decyzją z dnia 22.09.2015 r., znak (...)w zakresie należności głównej w kwocie 2.432,24 zł, odsetek w kwocie 4.580,69 zł. i kosztów upomnień w kwocie 11,60 zł, ***a w pozostały zakresie odwołanie oddala.***

Sąd Apelacyjny zaznacza natomiast, że wyrok wykładany jest zgodnie z treścią uzasadnienia, które stanowi integralną część wyroku, z kolei z uzasadnienia wyroku Sądu I instancji wynika niewątpliwie, że jego intencją właśnie było zwolnienie odwołującej D. Z. od zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń określonych decyzją z dnia 22.09.2015 r., znak (...) w zakresie należności głównej w kwocie 2.432,24 zł, odsetek w kwocie 4.580,69 zł. i kosztów upomnień w kwocie 11,60 zł. Jednocześnie w uzasadnieniu Sąd Okręgowy wyjaśnił, dlaczego w jego ocenie brak było podstaw do odstąpienia od żądania zwrotu całego zadłużenia (tj. w zakresie kwoty 10000 zł pozostałej kwoty głównej).

Zaskarżony wyrok Sąd Okręgowy wydał na rozprawie w dniu 04.12.2019 r. Pismem z dnia 22.01.2020 r. pełnomocnik organu rentowego wniósł o uzupełnienie wyroku z dnia 04.12.2019 r. poprzez dodanie rozstrzygnięcia co do kwoty 10000 zł (należności głównej, co do której Sąd Okręgowy nie wydał rozstrzygnięcia). Zgodnie z art. 351 § 1 k.p.c. strona może w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku, a gdy doręczenie wyroku następuje z urzędu - od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku, jeżeli sąd nie orzekł o całości żądania, (części zaskarżonej decyzji) tj. co do kwoty 10000 zł. Takie uprawnienie przysługiwałoby wyłącznie odwołującej (albowiem dotyczyło oddalenia odwołania w części), natomiast odwołująca nie zaskarżyła wyroku Sądu Okręgowego z 04.12.2021 r. Stąd postanowienie o odrzuceniu wniosku.

Wobec uznania, że zarzuty apelacyjne organu rentowego były bezzasadne mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

sędzia Marta Sawińska